

Szőlők és borok atyjai

Válogatás az európai népek szőlőhöz és borhoz fűződő mondáiból

Az emberiség második ősatya, a bibliai földművelő Noé – a Biblia, az Őszövetség hatásaként, az özönvízzel kapcsolatosan – az európai népek teremtésmondáiban is megjelent. Különösen azokéban, amelyeknél a szőlőtermesztés és a borkészítés mindennapi gyakorlat volt. A borérés idején üdítő lehet az e népek mondáiból készített válogatásunk, amelyek egyúttal mértékletességre is intenek.

Noé és a szőlővessző (szerb monda)

Az özönvizet követően, amikor Noé kiment a bárkájából és összes állataival együtt ismét a földön lakott, akkor ráhagyta Jáfet nevű fiára a kecskék, juhok és a többi állatok őrzését és felügyeletét.

Történt egyszer, hogy Jáfet a kecskéket és a juhokat őrizvén észrevette, hogy a kecskék a vízparton lévő szőlővessző hajtásait kedvelik leginkább és lerágják azokat.

Egy lerágott szőlővesszőt leszakított és az apja elé vitte, mondván neki, hogy azt a kecskék kedvükre valóan lerágják.

Noé látva a szőlővesszőt, azon kezdett gondolkodni, vajon mi lehet annak az oka, hogy azt a kecskék igen kedvelik. Végül aztán maga is egy kicsit beleharapott a szőlővesszőbe, hogy így módon győződjön meg miért kedvelik a kecskék.

Noé, a fiatal szőlővessző nedvét megízlelve, így szólt fiához:

– Bizony, szeretett fiam, szívesen innék magam is a szőlővessző nedvéből, ha abból többet lehetne kifacsarni, merthogy a kecskék is szívesen majszolják.

Noé így módon gondolkozva és ítéletet hozva a szőlővesszőről, a rákövetkező éjjel álmában egy hosszú szőlővesszőt látott, és azt is hogy darabokra vágja, majd a földbe elülteti, és az oly hatalmassá lesz, elterebélyesedve termést hoz. A termése még izletesebb, mint a szőlővessző nedve, és végül is, ahogy a szőlőt eszegette, ízlelgette, a nedvét egy edénybe gyűjtötte, és azt iszogatta.

Noé álmából felébredve arra az elhatározásra jutott, hogy az álmában látottakat megvalósítja. A szőlővessző nagy változtatásait a gyakorlatba kívánta átültetni, számolva annak még messzebbmenő hatásával is.

Aztán, fogta a szőlővesszőt és darabokra aprította, majd szépen elültette úgy, ahogy az imént megálmodta.

A szőlővessző megeredt, Noé meg bekerítette, óvta mindentől, és amikor a szőlővessző ereje teljében kilombosodott és zömök fürtöket hozott, azokat leszedte, ahogy álmában is tette. Szőleijében a ter-

Gárdonyi Géza

A bor legendája

Szólt az Isten: „Kedves fiam, Nóé:
Itt a szőlő, kóstold meg, hogy jó-é?”
Felelt Nóé: „No megöregedtem,
De ilyen jó bogyót még nem ettem.”

Szólt az Isten: „Kedves fiam Nóé:
A csípős must, hadd lássuk, hogy jó-é?”
Felelt Nóé: „Ihaj, csuhaj! Sári!
Három Istent kezdek immár látni!”

Szólt az Isten: „Kedves fiam Nóé:
Hát az óbor, hadd lássuk, hogy jó-é?”
Felelt Nóé: „Iszom reggel óta;
Gyere pajtás, van még a hordóba!”

mést betakarította és a szőlőből bort készített, ahogy az Bibliában is meg vagyon írva.

Noé, az ördög és a szőlővessző (román monda)

Amikor Noé szőlővessző ültetésbe kezdett, odajött hozzá az ördög, aki megkérte, hogy segítségére lehessen, amit Noé örömmel elfogadott.

Noé ekkor leölt egy kecskegidát, az ördög erre oroszliant hozott, melyeknek vérével megöntötték a szőlővesszőt, majd ezen felül az ördög még disznót is hozott, és annak a vérével is megöntötték az elültetett szőlővesszőt.

Ezért van az, hogy ha az ember keveset iszik, víg lesz a bortól, és örömeiben táncba kezd, hasonlóan a kecskegidához. Ha többet iszik, akkor erősnek érzi magát és üvöltöni kezd, akár egy oroszlián, ám ha még többet iszik, akkor disznóként meghemperedik a sárban, mert hát mindhárom állat vérével megitta.

Szent Dionüszosz és a szőlővessző (görög monda)

Amikor Szent Dionüszosz még fiatal volt, akkor Görögországon át útra indult Naszoszba (Naszosz sziget), ámde az út igen hosszú volt, és ő fáradtan leült egy kőre, hogy kissé megpihenjen. Üldögélés közepette tekintetét végighordozta a tájon, és észrevette, hogy lábai előtt egy növény hajtott ki a földből. Azon nyomban szépnak tűnt neki, menten kicsupálni volt kedve, hogy aztán magával vigye és elültesse.

Erre kihúzta a földből, és magával vitte.

Ámde, ahogy a nap nagyon sütni kezdett, Dionüszosz félt, hogy a növény elszárad, még mielőtt Naszoszba ér. Ekkor egy kismadár csontját vette észre, és a növényt abba beletéve vitte magával. Szent kezében a növény olyan gyorsan kezdett nőni, hogy a csont mindkét végén kibújtt. Ekkor egy oroszlán csontot pillantott meg, amely erősebbnek bizonyult a madár csontjánál, s abba beletette azt, a növényvel együtt. Aztán meg számár csontra lelt, amely még nagyobb volt, s abba beletette a növényt, a madár- és oroszláncsonttal együtt, majd így ért Naszoszba.

Amikor pedig a növényt el kívánta ültetni, észrevette, hogy annak gyökerén, amely a madár, oroszlán és számár csontban volt, hegek vannak, ámde, sehogy se sikerült a növényt azokból kivennie. Hogy a gyökeret meg ne sértse, a csontokkal együtt elültette. Legnagyobb öröme a növény hamar megnőtt, finom szőlőfürtöket termelt, és abból elsőként bort készített, amelyet odaadott az embereknek inni.

Ámde láss csodát! Amikor pedig az emberek ittak a borból, a kezdetkor úgy énekeltek, mint a víg madárkák. Tovább iszogatva olyan erősekké váltak, mint az oroszlánok, ámde, amikor már minden mértéken túlléptek, olyan buták lettek, mint a szamarak.

Az özönvíz, az ember, a szőlővessző
és a hajdina
(szlovén monda)

A kezdetek kezdetén öröm-kor volt: a kenyér fán termelt, a búzakalász meg fél öl nagyságúra nőtt. Az emberek idővel rosszakká váltak, ezért az istenek elhatározták, hogy a világot elpusztítják. Az eső szünni nem akaróan egyre csak esett, és a víz a földet magasan ellepte. Az összes ember elpusztult, csak négyen menekültek meg ebben a szörnyű özönvízben.

Az egyik közülük egy magas hegyen égbe érő csúccsal nőtt szőlővesszőn felkapaszkodva mentette

magát. Kurent, a régi szlávok igen tisztelt istene ezt látva, megszánta az embert, aki az ő szent fáján próbált menedéket találni. A víz apadni kezdett, a föld egyre szárazabbá vált. Az így megszabadult embernek fogadalmat kellett tennie, hogy ő és utódai a Kurentnek szentelt mindkét növényt – a szőlőt és a hajdinát – tiszteletben tartják, és termésüket örömmel fogyasztják majd.

Erre ez a megmenekült ember egyik kezébe szőlővesszőt, a másikba hajdina szarát vett, és bejárta velük a kerek világot, hogy alkalmas helyet találjon elültetésükre. Így állapotodott meg az Adriai-tengert övező hegyeken. A szőlővesszőből levágott egy darabot, minden erejét igénybe véve elültette a földben. Ettől aztán az egész föld beleremegett. És valóban, még a mai napi is Proszekban különösen jó bor kapható. Ugyanúgy elvetette a hajdinát is.

Ennek az embernek a fiai pedig Karintia területén tovább sokasodtak, és igen elterjedtek. A karintiaiak még a mai napig is nagyjából hajdinát esznek, tisztelik a bort és hálával emlékeznek Kurentre, öreg jótevőjükre.

Az özönvizet követően a négy életben maradt ember, a világ négy égtájára menve ismét benépesítette a földet.

Szőlő a hegyek tetején
(magyar monda)

A Noé szőlővesszőt is vitt be a bárkába, és amint kezdett apadni a víz, szállt le a vízözön, próbálgatta, hogy mennyire van a föld még a bárka aljához. Szőlővesszőket szűrt le. Ahogy szurkálta, a hegyek tetején ott ragadt az iszapban a vessző. Oszt azóta van a hegynek tetején olyan jó szőlő. Mer a Noé kezdett még ott ültetni. Azok a vesszők még az ő idejéből származnak, úgy mint Hegyalján, Tokajban, meg vannak olyan jó nevezetes szőlők. Azok mind Noé vesszejéből származnak.

Frankovics György összeállítása

Olvassa a BARÁTSÁG-ot! Fizessen elő most 2015-re!

Éves előfizetési díj: 3000 Ft (1800 Ft + 1200 Ft postaköltség)

A folyóirat előfizethető átutalással:

a Filantróp Társaság Barátság Egyesülete OTP-számlaszámán: 11711034-20813402

e-mail címeink: baratsag@upcmail.hu, eva.mayer@nemzetisegek.hu

honlapunk: <http://nemzetisegek.hu>

Várjuk könyvtárak, iskolák, kisebbségi önkormányzatok, egyesületek, baráti körök jelentkezését!